

● ATATÜRK DÖNEMİ'NDE TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN İÇ POLİTİKASINDA YAŞANAN GELİŞMELER

● I ve II. TBMM'nin Kurulması

- ▶ 23 Nisan 1920 ile 1 Nisan 1923 tarihleri arasında görev yapan meclise **I. Meclis** denir.
- ▶ I. TBMM'ye, Millî Mücadele'nin kazanılması aşamalarında birçok milletvekilinin şehit ya da gazi olması nedeniyle "**Gazi Meclis**" ünvanı verilmiştir.
- ▶ I. TBMM, hazırladığı meclis iç tüzüğü ile çalışma koşullarını belirlemiş 1921 Anayasası'nı kabul ederek **kurucu meclis** ünvanını almıştır.
- ▶ I. TBMM, Lozan Görüşmelerini yürüterek yeni Türk devletinin bağımsızlığının kabul edilmesi yolunda önemli bir başarı kazanmıştır.
- ▶ Millî Mücadele Dönemi'nde Meclis'te yaşanan fikir ayrılıkları büyük zaferin kazanılmasının ardından, özellikle saltanatın kaldırılmasından sonra, daha net bir şekilde ortaya çıkmıştı. Mustafa Kemal, Millî Mücadele sürecinde yıpranan Meclis'in yenilenmesi gerektiğini düşünmüştür.
- ▶ Bu gelişmelerin sonucunda TBMM, 1 Nisan 1923'te seçimlerin yenilenmesine karar vermiştir.
- ▶ 1923'te yapılan seçimlerde çoğunluğu Mustafa Kemal'in kurduğu I. Grup (Halk Fırkası) elde etmiştir.
- ▶ 11 Ağustos 1923'te toplanan II. Meclis'in **ilk** faaliyetlerinden biri, 23 Ağustos 1923'te **Lozan Barış Antlaşması**'nı onaylamak olmuştur.
- ▶ 1 Ekim 1927 tarihine kadar görev yapan II. TBMM, "**İnkılaplar Meclisi**" olarak isimlendirilmiştir.

● Çok Partili Hayata Geçiş Denemeleri

- ▶ Mustafa Kemal Paşa, cumhuriyeti demokratik hâle getirebilmek için çok partili hayata geçmeye büyük önem vermiştir.
- ▶ Bu amaçla ilk olarak kendisi bir siyasi parti kurmuş, ardından muhaliflerin siyasi parti kurmasına olanak sağlamıştır.

● Not

Çok partili hayata geçilmek istenmesinde;

- demokratik hayatı geliştirmek,
- halkın yönetimde temsil gücünü artırmak,
- mecliste muhalefet gücü oluşturmak,
- hükümetin denetlenmesini sağlamak

amaçları etkili olmuştur.

● Halk Fırkası (9 Eylül 1923)

- ▶ 9 Eylül 1923'te Halk Fırkası olarak kurulmuştur.
- ▶ Kurulmasına Atatürk öncülük etmiştir.
- ▶ **Temeli** Sivas Kongresi'nde oluşturulan Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyetine dayanmaktadır.
- ▶ Halk Fırkası adıyla kurulan parti cumhuriyetin ilanından sonra **Cumhuriyet Halk Fırkası** adını almıştır.
- ▶ 1927 yılında cumhuriyetçilik, milliyetçilik ve halkçılık; 1931'de ise laiklik, devletçilik ve inkılapçılık ilkeleri Cumhuriyet Halk Fırkası tüzüğüne dâhil edilmiştir.
- ▶ Ekonomi alanında **devletçilik** görüşünü savunmuştur.
- ▶ II. TBMM Dönemi'nde kurulan **ilk siyasi parti** olan Cumhuriyet Halk Fırkası, cumhuriyetin ilan edildiği 1923'ten 1950'ye kadar iktidarda kalmıştır. Bu döneme "**Tek Parti Dönemi**" denir.
- ▶ Mustafa Kemal ölene kadar bu partinin genel başkanlığını yapmıştır.

● Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası (17 Kasım 1924-5 Haziran 1925)

- ▶ Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası (İlberlemeyi Seven Cumhuriyet Fırkası) 17 Kasım 1924'te, Mustafa Kemal Paşa'nın yakın arkadaşları ve Millî Mücadele'nin önde gelen liderleri olan **Kâzım (Karabekir), Rauf (Orbay), Ali Fuat (Cebesoy), Refet (Bele) ve Adnan (Adivar)** tarafından kurulmuştur.
- ▶ Kâzım Karabekir'in liderliğinde kurulan ve TBMM'nin ilk muhalefet partisi olan Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası tüzüğünde dinî düşüncelere ve inançlara saygılı olduğunu ifade ederek;
 - millî iradeye saygılı olduğunu,
 - demokrasi ve özgürlükleri desteklediğini,
 - tek dereceli seçim sistemini savunduğunu,
 - cumhurbaşkanı olan kişinin milletvekilliğinin düşmesini,
 - ülke yönetiminde yerinden yönetim ilkesinin güçlendirilmesini,
 - liberal ekonomi ilkelerinin uygulanmasını,
 - toplumsal ve siyasal inkılapların zamana yayılarak yapılmasını
 savunmuştur.
- ▶ Partinin "bütün dinî inançlara saygılı olunacağını" ilke edinmesi bazı rejim karşıtlarının partide toplanmasına neden olmuştur. Bu durum da bazı parti üyelerinin rejime karşı çıkan **Şeyh Said İsyanı**'na katışmalarına ve partinin kapatılmasına neden olmuştur.
- ▶ Böylece Türkiye'de ilk çok partili hayata geçiş denemesi başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

● Mustafa Kemal Paşa'ya Suikast Girişimi

Suikast girişiminin nedenleri

- Mustafa Kemal'i ortadan kaldırarak Cumhuriyet'i yıkmak
- Yapılan inkılapları sonlandırmak
- Eski yönetimi tekrar geri getirerek Osmanlı'yı canlandırmak
- ▶ İzmir ve Ankara'da kurulan İstiklal Mahkemeleriyle suikastçılar ve bu suikast planını destekleyenler yargılanarak cezalandırılmışlardır.
- ▶ Mustafa Kemal Paşa'ya suikast girişimi ülkenin her yerinde şiddetle protesto edilmiştir.

Not

Atatürk İzmir suikast teşebbüsü hakkında Anadolu Ajansına verdiği demeçte;

"Benim naçiz vücudum bir gün elbet toprak olacaktır, fakat Türkiye Cumhuriyeti ilelebet payidar kalacaktır. Ve Türk milleti emniyet ve saadetini zâmin prensiplerle medeniyet yolunda, tereddütsüz yürümeye devam edecektir." demiştir.

● Serbest Cumhuriyet Fırkası (12 Ağustos 1930-17 Kasım 1930)

- ▶ Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra çok partili yaşama geçiş için atılan ikinci adım Serbest Cumhuriyet Fırkasının kurulmasıdır.
- ▶ Bu dönemde Türkiye'de çok partili hayat geçiş teşebbüsünde bulunmasında **1929 Dünya Ekonomik Buhranı** etkili olmuştur.
- ▶ Mustafa Kemal Paşa'ya göre kurulacak muhalefet partisi hükümet politikalarını denetleyip farklı politikalar üretebilir, kökeninde liberal bir kriz olan Dünya Ekonomi Buhranı hakkında Cumhuriyet Halk Fırkasına yapıcı eleştiri ve önerilerde bulunabilirdi. Bu amaçla yakın arkadaşı Ali Fethi Okyar'dan bir siyasi parti kurmasını istemiştir.
- ▶ **Ali Fethi Okyar**, Mustafa Kemal Paşa'nın istek ve desteğiyle 12 Ağustos 1930'da Serbest Cumhuriyet Fırkasını kurmuştur.
- ▶ Serbest Cumhuriyet Fırkası tüzüğünde;
 - cumhuriyet, demokrasi ve milliyetçilik esaslarına bağlı olduğunu,
 - liberal ekonominin uygulanmasını savunarak bu ekonomik politika doğrultusunda vatandaşların yapacağı ekonomik faaliyetler ile yabancı sermaye tarafından ülkemize yapılacak yatırımların devlet tarafından desteklenmesi gerektiğini,
 - tek dereceli seçim sisteminin uygulanarak kadınlara siyasal hakların verilmesini savunmuştur.

- ▶ Partinin mitinglerinde rejim karşıtı gösterilerin artması üzerine Ali Fethi Okyar tarafından 17 Kasım 1930'da feshedilen Serbest Cumhuriyet Fırkası 18 Aralık 1930'da resmen kapatılmıştır.

● ATATÜRK DÖNEMİNDE TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN DIŞ POLİTİKASINDA YAŞANAN GELİŞMELER

- ▶ Atatürk Dönemi Türk dış politikasında belirlenen öncelikler iki ana bölüme ayrılır: 1923-1930 yılları arası dış politika öncelikleri Lozan Barış Konferansı'ndan kalan sorunları çözmeye yöneliktir. 1930-1938 yılları arasındaki Türk dış politikasının önceliklerinde ise 1930'lu yıllarda Almanya ve İtalya'nın saldırgan ve yayılmacı politikaları sonucu yaklaşan II. Dünya Savaşı tehlikesine karşı alınacak tedbirler önem kazanmıştır.

I. Dönem

Lozan Antlaşması'ndan kalan sorunlar (1923 - 1930)

- a) Musul Sorunu
- b) Yabancı Okullar Sorunu
- c) Nüfus Mübadelesi

II. Dönem

II. Dünya Savaşı öncesi yaşananlar (1930-1939)

- a) Milletler Cemiyeti'ne Giris (1932)
- b) Balkan Antantı (1934)
- c) Boğazlar Sorunu (1936)
- d) Sadabat Paktı (1937)
- e) Hatay Sorunu (1939)

Atatürk Dönemi Türk Dış Politikasının Temel İlkeleri

- ▶ Bağımsızlıktan taviz vermemek
- ▶ Diğer ülkelerin iç işlerine karışmamak
- ▶ Ulusal sınırlar içinde kalmak
- ▶ Uluslararası ilişkilerde eşitliğe dayanan dostluklar ve ittifaklar kurmak
- ▶ Millî politikayı yürütürken her zaman Türk kamuoyunu dikkate almak
- ▶ Bilim ve teknolojiyi yol gösterici olarak benimsemek

● 1923-1938 Arası Dış Politikada Yaşanan Gelişmeler

● 1923-1938 Arası Türkiye-Yunanistan İlişkileri

- ▶ Türkiye-Yunanistan ilişkileri 1923-1930 yılları arasında mübadele sorunu ve bu sorun ile birlikte gündeme gelen **etabli** (yerleşik) **sorunu** nedeniyle gergin geçmiştir.